

ЕКОНОМІЧНА СУТНІСТЬ КАПІТАЛЬНИХ ІНВЕСТИЦІЙ В КОНТЕКСТІ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ

Інвестиційна діяльність, пов'язана зі здійсненням капітальних інвестицій, має виключно важливе значення, оскільки створює основи для стабільного розвитку економіки країни. Однією з форм реалізації капітальних інвестицій на рівні підприємства є вкладення в реальні (матеріальні) об'єкти, що здійснюються шляхом капітального будівництва, придбання та виготовлення основних засобів, інших необоротних матеріальних активів, нематеріальних активів, довгострокових біологічних активів, а також на їх реконструкцію, модернізацію, модифікацію, добудову та дообладнання, що призводять до збільшення первісно очікуваних майбутніх економічних вигод.

До 1 січня 2000 р. для характеристики вкладень у реальні об'єкти в обліковій практиці використовувалося два поняття: «капітальні вкладення» використовувалися в практиці бухгалтерського обліку, а «капітальні інвестиції» – податкового обліку.

На сьогодні багато економічних категорій, з якими працює бухгалтер, є неоднозначними, а окремі з них періодично взаємно змінюються. Саме таким чином зазнала змін і категорія «капітальні вкладення» на «капітальні інвестиції».

На сучасному етапі розвитку бухгалтерського обліку в Україні немає однозначної думки економічної науки щодо поняття капітальних інвестицій.

Аналізуючи нормативно-правове та методичне забезпечення з обліку капітальних інвестицій в Україні можна дійти висновку, що на сьогодні в чинних П(С)БО відсутнє чітке визначення терміну «капітальні інвестиції». Так, в п. 4 П(С)БО 7 «Основні засоби» наведено лише визначення терміну незавершені капітальні інвестиції в необоротні матеріальні активи – це капітальні інвестиції у будівництво, виготовлення, реконструкцію, модернізацію, придбання об'єктів необоротних матеріальних активів, введення яких в експлуатацію на дату балансу не відбулося, а також авансові платежі для фінансування будівництва [1], а в п. 14 йдеться про витрати, пов'язані з поліпшенням об'єкта (модернізація, модифікація, добудова, дообладнання, реконструкція тощо), що призводить до збільшення майбутніх економічних вигод, первісно очікуваних від використання об'єкта [1].

Крім того, п. 1.28.1 Закону України «Про оподаткування прибутку підприємств» зазначено, що під капітальною інвестицією слід розуміти господарську операцію, яка передбачає придбання будинків, споруд, інших

об'єктів нерухомості власності, інших основних фондів та нематеріальних активів, які підлягають амортизації [2]. Разом з тим Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій [3] не містить визначення терміна *капітальні інвестиції*, а тільки вказує, що рахунок *15 «Капітальні інвестиції»* призначено для обліку витрат на придбання або створення матеріальних і нематеріальних оборотних активів. Отже, наведені приклади визначень унеможливають однозначного розуміння і тлумачення їх сутності, не дають змоги достовірно визначити об'єкт обліку.

Такого ж висновку можна дійти, аналізуючи праці вітчизняних науковців, які в тій чи іншій мірі займаються дослідженням обліку капітальних інвестицій. Узагальнимо пропозиції науковців щодо визначення економічної сутності категорії «капітальні інвестиції» (табл.1).

Таблиця 1

Визначення змісту категорії «капітальні інвестиції»

№ п/п	Автор, джерело	Визначення
1.	Петрик О., Чумакова І. [4, 27]	Капітальні інвестиції – це витрати капіталу на утворення або придбання матеріальних і нематеріальних об'єктів, що здійснюються з метою приросту його вартості
2.	Бутинець Ф.Ф. [5, 47]	Капітальні інвестиції – це сукупність витрат на відтворення і поліпшення якісного стану основних засобів
3.	Огійчук М.Ф. [6, 33]	Капітальні інвестиції – це сукупність витрат на придбання або створення матеріальних і нематеріальних необоротних активів
4.	Остапчук Т.П. [7]	Під капітальними інвестиціями (капіталовкладеннями, капітальними інвестиціями) слід розуміти внутрішні інвестиції підприємства в основний капітал, які передбачають капітальне будівництво та придбання основних засобів, придбання та виготовлення інших необоротних активів підприємства з метою нарощення і отримання в довгостроковому періоді доходу, а також витрати, пов'язані з поліпшенням об'єктів основних засобів, що призводять до збільшення майбутніх економічних вигод, первісно очікуваних від використання даних об'єктів
5.	Лисенко Н. [8, 26]	Капітальні інвестиції – витрати на придбання або створення (будівництво) основних засобів і матеріальних та нематеріальних активів необоротних активів, які додаються до балансової вартості цього активу, якщо є ймовірність того, що майбутні економічні вигоди, які перевищують первісно оцінений рівень продуктивності існуючого активу, надходять до підприємства
6.	Маренич Т.Г. [9, 339]	Капітальними інвестиціями, або капітальними вкладеннями, називають витрати, пов'язані зі створенням, придбанням та реконструкцією основних засобів, інших матеріальних та нематеріальних ресурсів

№ п/п	Автор, джерело	Визначення
7.	Лень В.С., Гливенко В.В. [10, 359]	Капітальні інвестиції – це кошти, що спрямовуються на відтворення основних засобів, розширення, реконструкцію і модернізацію підприємств і споруд, здійснення технічного прогресу у всіх галузях господарства, спорудження житла, шкіл, лікарень та інших об’єктів соціально-культурного призначення, геологорозвідувальні та проектні роботи
8.	Чирик Н.В. [11, 127]	Капітальні інвестиції – це витрати на будівельно-монтажні роботи, реконструкцію, розширення, технічне переозброєння вже діючих виробничих потужностей та придбання необоротних активів
9.	Гавриловський О.С. [12]	Капітальні інвестиції – це процес вкладання майнових та інтелектуальних цінностей, грошових коштів та фінансових інструментів у необоротні активи, використання яких, як очікується, призведе до отримання економічних вигод у майбутньому

Як видно з табл. 1, більшість вчених трактують термін «капітальні інвестиції» як витрати. Однак, зустрічаються випадки зовсім другого визначення сутності капітальних інвестицій. Так, Остапчук Т.П. стверджує що під капітальними інвестиціями слід розуміти внутрішні інвестиції підприємства в основний капітал... [7]. Лень В.С. розглядає капітальні інвестиції як кошти, що спрямовуються на відтворення основних засобів ..... [10, 359], а Гавриловський О.С. трактує капітальні інвестиції як процес вкладання майнових та інтелектуальних цінностей, грошових коштів та фінансових інструментів у необоротні активи, використання яких, як очікується, призведе до отримання економічних вигод у майбутньому [12].

Таким чином, на основі критичного аналізу поглядів вітчизняних вчених-економістів та узагальнення існуючої термінології вважаємо доцільним визначення терміна в такій редакції: **капітальні інвестиції** – це вартість фінансових, матеріальних, трудових, інтелектуальних та інших ресурсів, спрямованих на відтворення і поліпшення якісного стану необоротних активів (основних засобів, інших необоротних матеріальних ресурсів, нематеріальних активів та довгострокових біологічних активів), використання яких, як очікується, призведе до отримання економічних вигод у майбутньому.

Література:

1. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби», затверджене наказом Міністерства фінансів України від 27.04.2000 р. № 92 // Все про бухгалтерський облік. – 2007. – № 18. – С. 34-39.
2. Закон України «Про оподаткування прибутку підприємств» від 28.12.94 р. № 335/94-ВР [Електронний ресурс]. – Режим доступа:

<http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?page=1&nreg=334%2F94-%E2%F0>.

3. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій, затверджена наказом Міністерства фінансів України від 30.11.99 р. № 291 // Все про бухгалтерський облік. – 2003. – № 17. – С. 11-56.
4. Петрик О. Облік, аналіз і аудит капітальних інвестицій відповідно до міжнародних і національних стандартів [Текст] / О. Петрик, І. Чумакова // Бухгалтерський облік і аудит. – 2000. – № 9. – С. 24-34.
5. Бухгалтерський фінансовий облік [Текст] / За ред. проф. Ф.Ф. Бутинця: Підручник. – Житомир: ЖІТІ, 2000. – 608 с.
6. Бухгалтерський облік на сільськогосподарських підприємствах [Текст] / За ред. проф. М.Ф. Огійчука: Підручник. – К: Аграрна освіта, 2001. – 605 с.
7. Облік і контроль капітальних інвестицій: теорія і практика здійснення: Автореф. дис... канд. екон. наук: 08.06.04 [Електронний ресурс] / Т.П. Остапчук; Терноп. акад. нар. госп-ва. – Т., 2004. – 21 с. – Режим доступу: <http://www.nbu.gov.ua/ard/2004/04otptpz.zip>.
8. Лисенко Н. Актуальні питання обліку капітальних інвестицій підприємствами (на прикладі житлово-комунального господарства) [Текст] / Н. Лисенко // Бухгалтерський облік і аудит. – 2005. – № 6. – С. 33-36.
9. Маренич Т.Г. Бухгалтерський облік в агроформуваннях [Текст] / За ред. В.Я Амбросова: Підручник. – 2-е видання, доповнене і перероблене. – К.: ВД «Професіонал», 2005. – 896 с.
10. Бухгалтерський облік в Україні: основи та практика [Текст] / В.С. Лень, В.В. Гливіченко; під ред. В.С. Леня: Навчальний посібник. – К.: Центр навчальної літератури, 2006. – 556 с.
11. Чирик Н. Суть та значення поняття «капітальні інвестиції» в умовах глобалізації економіки України [Текст] / Н.В. Чирик // Збірник наукових праць кафедри економічного аналізу Тернопільського національного економічного університету. – 2008. – № 3 (19). – С. 126-128.
12. Облік і аудит капітальних інвестицій (на прикладі житлобудівних підприємств): автореф. дис... канд. екон. наук: 08.00.09 [Електронний ресурс] / О.С. Гавриловський; Держ. вищ. навч. закл. «Київ. нац. екон. ун-т ім. В.Гетьмана». – К., 2008. – 20 с. – Режим доступу: <http://www.nbu.gov.ua/ard/2008/08gospjp.zip>.